

Landskap: Småland Upptecknat av: Edith Österlund
 Härad: Värthö Adress: Box 5, H. illerstorp
 Socken: Kulltorp Berättat av: Emma Österlund f. 1862
 Uppteckningsår: 1941. Född år: i Kulltorp f. 1861.

- Ljuskömar o. deras botande s. 1-25.
 Vitsippor i brännvin, - mot säv. s. 2.
 Groblad, - medel mot säv. s. 2.
 Pläderte medel mot förhynningar. s. 2.
 "Vita kransar" förkades o. gavs
 flicher i pubertetsåldern - för att
 förhindra bleksot. s. 2.
 Dekort på "värarumpor", - medel
 mot blåskatarr s. 2-3.
 Pläderblomma kott i mjölk, - medel
 mot bältros. s. 3.
 Olika medel mot rödsot. s. 3-4.
 Hosi, - medel mot säv. s. 4.
 Brulnader. s. 4.

Skriv endast på denna sida!

Tandvärk, - tandutdragning.	s. 4-5	Register
Sjukvårds soldat Stark.	s. 6-7.	
Magsjukdomar.	s. 7-8.	
Skruvar.	s. 8-9, 10-12.	
Klock gumma.	s. 8-9	
"Kistekvappan", - barnsjukdom	s. 12-14	
Värter.	s. 14, 25	
Thrupa malar av kyrklockarna		
ö. ge barn, som fått modersfel.	s. 15.	
Holstegst (vaglar i ägonen)	s. 15-16.	
Mr. ablästen	s. 16	
Bok för bröstböld.	s. 17, 18.	
Illamående, - maran el. gastkva-		
mad.	s. 18-19	
Klock gumma kunde läsa bort fukt-		
sambeten.	s. 19-20, 21.	
Slä. äder.	s. 21-22	
Gesteticks behandlades m. jord.	s. 22.	

ACC. N:R. M. 7299: 1-25

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Oxbelt.

P. 22-23.

Bladighar

p. 23-24.

"Den omme biten."

p. 24-25.

ACC. N.R. M. 7299: 1/

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *Edith Östlund*
 Härad: *Västbo* Adress: *Bort 5, Sjöleestings*
 Socken: *Kulleby* Berättat av: *Emma Östlund*
 Uppteckningsår: *1944* Född år *1862* i *Kulleby*.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Yute var väl vaia föder så
 besvärade av allehanda sjuk-
 domar som vi sena tidens
 barn är. Men saken är den
 att det var inte många sjuk-
 domar man kunde tillgå
 i världen. Att söka läkare
 var ej vanligt bland allmoget.
 Fina krämpor försökte man
 bemästra med de hemma-
 kurer som varo i svang
 och den klokskap i dylika
 ting som man äret från
 släkte till släkte. Att

Skriv endast på denna sida!

Vidskepelse och skerck ingingo
i dessa kalsokurer är uskun-
ligt. I Skottland så väl som
i hela vårt land hade man
stor tro till kuskurerna
och ett ganska stort mått
av övertro också.

Man plockade vitisjopor och
lade i brännvin. Detta var
ett osvikligt desinfektionsmedel
mot sår. Ett gammalt osvik-
ligt medel mot sår var ock-
så groblad. Fläderite användes
mot förkyllningar. Vita bruser
plockades och torkades och gavs
flickor i pubertetsåldern för
att förekomma bleksoth. Råva-
kuror) en yvig väck togs av

ACC. N.R. M. 7299:3

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och
anknades i valten samt således
uppg. Debeten skulle drickas
av den som ev. led av blas-
kattor. Fläderblomma kokad
i mjölk var best mot kält-
ros. E. Österlund uppstecknarens
gar fick kältros i sin gång
på 1880-talets början. Han gick
till Harken en gammal
sjukskrivningsoldat vilken sade

P. f. H. pågick en gång en
Vita kranse jag har sett dem i Allaslex.
och det är: Vit kusenskin A. påfärmica
alltså Vita kranse = Vit kusenskin!

M. 7299:2a.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

vin. Ett annat läkemedel
mot denna sjukdom, var, att
äta salt sill och så skulle
man samtidigt värma äter
på en panna, samt slå i en
påse. Detta skulle läggas
på magen. Det skulle ha
varit ett bra medel.

Ett blad av en Aloe var också
ett radikalmedel mot sin. Det
fanns kanske någon som tjänat
henskap som hade en sådan
krutväxt. För bulunder an-
vände man grötar blandat
med kumung understunden.

Eller gröt för sig och kajurol
och kumung blandat till gröt
~~gillet~~ och lades på bulunder. Tand-

värk botades med brännvin
skedvatten smes o. s. v. Bleo
vårken för såie blev det att
gå till Johannes i "Pinnli = Landli"
och låta ta ut tanden. Eller
till Horaus i Tskolmen = Ek-
kolmen. Dessa hårdvallsgubbar
tog ut tänder med nyckel
en tingest som inte var lik
en vanlig färg. Denna nyckel
sattes om tanden så var det
en kraft som knep åt varefter
tanden reds loss. Ett hårt
slag behövde man vrida med
nyckelen varefter exekutionen
snart var över. Den som låt
den ut tänder på den tiden
fick inte vara ömskinnad.

Ljuvkrändssoldaten Stark fände
hela sitt medicamentfö-
råd med sig på sina sjuk-
besök i bygden. Och det tog
inte mycket rum. Det bestod
av Roséns bröstdroppar, nerv-
droppar, kamfer, Jyvelstrick,
vilket var sista resursen.
(Allmogens sade Roséns bröstdroppar
utan accent!). Så brukade han
gåra med sig Basilkesalva,
Rossalva, Allmänt läke- och
glussplåster, vilket patienten
gick använda det som Starken
ansåg passande läst. Han drog
armar och ben tillrätta som
gätt ur led, gånkade av-
brutna kroppsdelar vilket

han gjorde lika bra som en
läkare. Han hade som frunt
mannens varit sjukvårdssol-
dat och ingen uttalade han-
nen heller. Han ansågs vara
hemma i sjukvård så mycket
att han räknades g till
kvackbovarne. En god man och
en sticklig naturläkare var
han just vad dåtida folk
behövde. Per Hans Argnusson,
Österby, född 1807 kunde också
spjälka ben och armar samt
vrida det i led som gått
ur led. Vem han lärt det
av är ej bekant. När man
fick ungont kallades det för
kolik eller kärrcock. Det

Var många som föll offer
för denna sjukdom som med
all sannolikhet var blind-
tarmsinflammation. Vad
vi inte Harken kunde rida
bort på så hade många de
klaka gumman och dito
gubbarna. Det var ju en god
sällsamt. Många barn led
ju av skrovan = cugelska
sjukan vilket i de flesta
fall skulle föllas bort. Det
fanns på 1850-talet en klak gum-
ma som var besatt utaf
Väinamö kjoing, som hetta
Anni-Hari. Uppstickarens
far fick skrovan mycket illa.
Han gick frist vid ett års ålder

men låt sedan bli att gå
och kunde ej gå främan vid
fyllda tre år. Taffar och
farfar för med honom till
Aune-Mari, vilken plöjde
ihop lite smält och gott i
en liten påse och la den
på magen och främmande
farfar att inte röra påsen
ty den skulle försvinna av
sig själv. När påsen försvann
skulle det inte finnas
någon möjlighet att leta rätt
på den. När påsen försvann
är pojken bra och kan
springa. förklarade Aune-Mari.
Och farfar brukade berätta
med glädje i stämman att hon

aldrig gamm pisen, men
Kamuel sprang och var bär
som andra barn och Anna-
Maria fick namn om sig
att kunna bota skorra. Far-
mor Lajsa berättade också
att farmor Katarina skulle
se efter Kamuel, men han
ät upp jora i Ersebullar-
na vilket farmor Katarina
inte skulle låtit honom. Hon
gick snabbt därifrån av svår-
dösten. Frågade man Kamuel
vad han åt för mat såde
han: Årv, vilket skulle
vara null. Farmor Lajsa
var också jorä kommande för han
ville äta jorä. Skerbyggaren be-

/ Rosebulle
= Blomkruka

hövde det. Thessa = engelsta
sjukan troddes ha kommit
till barnet under krusande-
skypet, man trodde att
modern blivit skrämd av
sagt varför förstet på så
satt skulle villet sjuk-
domen.

Det fanns en man i Kull-
frys som hette Gösta som
var bosatt i Skjesholm, Träsk-
frys som antagligen skulle
vara kulldöms kunnig. Om
någon hade skadat sig i ett
kni eller en armbågsled
gick man till Gösta för
att bli lägd. Kunde man inte
gå till honom på grund av

sjukdom kallade man till
säg konom. Första medfride
då grova råghalmssträn
med knäna eller leder på.

I dessa grova strän stoppade
första salt vilket kan sedan
band fast. Då kastade han in
råghalmssträn i den öppna
spiseln där det brann fiskt
och sade: "Hör hur det
smaka smakar." = "Hör hur
det onda smakar!" Han menar
de att det onda gick upp med
röken och försuren. Om man
kan kry ha kuren på g. be-
kant, men tvivlade på det i
vägse fall. En annan åkomma
eller cancerjuktom var "kiste -

knappar! Och var knutar eller
lärder i sitcen på smöbarn.
Detta onda kunde blott lösas
på ett sätt. Man skulle fri-
söka få tag i en tygbit
av kläder som en tid i
livstiden haft, så skulle man
djupa en sådan i vatten och
tvätta det onda med. Detta
skulle vara fullt effektivt.

Berättelsen var räddes
att gå till granngården där
lik stod, med sin pojke And-
ers som var så rygligt kin-
nig. Han skulle få barnet
kräng liket och gången så
skulle barnet bli friskt.
Honnen Petronella gånge så och

hon berättade att den blev
pojken snäll. Anna-Kajens
fötter i Kårestorp, Andrestorp,
var rent förstörd av värmen.
Hon blev också rädd att
gå dit med dottern nästan
samtidigt som Petronella gick
dit med Anders. Det var en
pojke som stod lik i Kårest.
Anna-Kajen tog dottern Johanna
med sig vilken skulle
siga så härt till den dode under.
Det hon tog hans ena hand och
strek med den över sinna
värtor sålunda: Ja så bea
de, Janne Alfred, Anders Petter
Daniels son att du var bort
sinna värtor! Janne Johanna

"Jag skall
bedja dig,
Janne Alfred
Anders Petter
Daniels son
att du var
bort sinna
värtor!"

na lever än han är nu över
åttio år, men som han blev
av med vartornen är g. känt.
Han skrapade malen av kyrk-
klockornen och gav barn som
ansågs vara fört moderspel.
Såsom gav man havande kvin-
nor sådant då de var "lystna"
som man sade. ("Känsjö kyrk-
klockor läsa ännu i dag spår
av vidskepselsen".)

(Barn, fick ofta stolstegert (= roglar
i ögonen), vilket botades genom
att man tog en prestestol
som var bordskål i sitsen
hände en sticka som man sku-
rit av stolen; samt källa det
sjuka ögat över kålet i stolen

under det att den brinnande
stickan hölls under det sam-
ma varvid riken skulle
gå in i ögat och på så sätt
bota det onda. En annan me-
tod mot stolsteget: Man skulle
hålla upp en prestes stol i
jämning med ögat, då ena
stolsteget riktades mot vageln
och veeds i denna ställning
omkring tre gånger.

Ålvalblisten var också en sjuk-
dom hos barn en kindsjukdom
som kom på en gång med stora
flammande febriler eller fruktningar
i kroppen. Då skulle man ta
det sjuka barnet med till en
smedja blida av det varakt

och bedja smeden bli så på
det med bälgen. Så blev
barnet friskt igen och man
begrep sig var sjukdomen tagningen.
Barnsängskorvar som fick
bröstbild (= flen) skulle äta
mårakött (= mårskött) vilket
man alltid hade lite till
hands, väl torrt och väl
förvarat. Skulle hon bli riklig
kun skulle man tya tre
stenar av en pågälsaffjäder
stända på dem samt klla
dem under det sjuka bröstet
och så skulle hon tya in något
sten av fjädern också. Kunde
man ingen fjäder i huset där
den sjuka var, så var det att gå

till grannens och be om väg-
en strän. Man fick inte be
om hela gårdens därtill
var den fri värdfull.
Man brukade ha påfjellsjorden
till kokmärke i psalmstegen
eller postillan.

Här någon blev illamående
eller sjuk i många fullt häd-
de man att den skulle bli-
vit utsatt för kollyg. ~~Att~~
~~Mycket~~ Antingen kuddes "maran"
ha ridit honom eller också
bruddes att man blivit "gast-
kramad". Fickdomen började
med illamående och kräk-
ningar och naturligtvis, efter
mörkets inbrott. För att bli

fri från blindet skulle den
sjuke ställa sig i en dörr-
öppning, sträcka armarna så
långt han kunde korsvis.
Det var mycket som skulle
föreläsas både det ena
och det andra.

Johann Tjernström i Öster
skog som var född ungjening
i 1800-talets början väskade bli
besvulstad ty han tyckte det var
så besvärligt med barn. Han
var i alla fall uggift och nu
funderade han hur han skulle
våga sig mot blindet. En talan-
de vid en annan kvinna som
var likasinnad, denna visste
räd. Han hade hört att det skul-

be finnas en klok kvinna som
skulle kunna läsa bort
fruktsamheten. De båda kvin-
norna följdes åt till den kloka
kvarnen och framförde sina be-
gyrunner. Det var så enkelt:

Kvarnen och den ena av kvin-
norna skulle hålla ett snott
lutan emellan sig vilket de
kvinnorna fingo hoppa över
ett visst antal gånger i tur
och ordning, under det den
kloka kvinnan läste besvärjel-
ser. Hanna Tjernström fick
sjä heller några lösa ringar.

Kvarnen skulle rikligt betäl-
ling av kvinnorna för besvär-
et. Och det skulle vara tyst, men

Det siggande ut och blev all-
mänt känt i bygden.

Är äldre personer blott
nedsatta till krypsen gick
de till någon som brukade
slå äder. Johannes på Fälla
Andrestups kufade denna proce-
dur med sitt "ärsjärn". Han
slog väl där ädern var med
detta järn. Berättaren har
en gång känt ut honom i
början av 1870-talet hennes
fader hade gått ut i halten
också. Han hade också ett
krypsjärn som han lög väl
på halten på nufar med det
där krypsjärnet gjorde flera små
hål på en gång. Så höll han

ett dricksglas under, för att
blodet skulle rinna där.
Så slog han äder också in-
man han gick hem. Denne
man hade gitt smeknamnet
"Bellman" och man kallade
kannan aldrig annat. Detta
antagligen därför att hans
konstverk hette Ulla. Beting-
stick behandlades med jöd.

Att omibett använde man
fuktig torr, vanligt grästova
lades på det onda, så knut
man hårt överför västa led
så seullanden icke skulle
gå uppåt för mycket. Han på-
stod att om den omibett
kom till vatten före ormen

skulle vramen dr' inom kort.
Blodigla saltas också på fri
kandvark annan väck o. s. v.
Dessa sugade blod på det sjuka
stället tills de fått så mycket
att de släppte och föll
mer. Då lade man salt på
en fallrik och så dygades
igelus näsa och mun. Då
så kräcktes han upp blodet
och så lade man mer den
i vattensflaskan, där han för-
varades. Kunde inte igeln kunnat
kräkas upp blodet så
hade han dött. Han blev så
sjukt under det han sugade
så det var rent kusligt. Han
sade att det var den 'onke bloan' onde blodet

han sagade till sig. Det här-
de också att man fick "Den
omne biten" i ett finger t. ex.
"Den omne biten" fick man i
ett vatten där något odefinier-
bart djur skulle finnas, som
bet i en hand i ett finger eller
dyl. Det blev en rystlig räck
i veckor i månader. Ennen
i Lungsås Kärrgård fick den
omne biten i sitt ena ~~pekk-~~
pekfinger med påförd att pek-
fingret blev alldeles rakt.
"Den omne biten" hade fridivat
lederna i fingret, vilket käng-
de och slinkade i hela hennes
återstående livstid. Tugenting
ganns som kunde råda det

på detta munda.

Vårter kunde man även
läta gräskyggor bita bort.
Detta skulle gå rätt be-
kändigt. I Kalset fanns och
finnes väl än i dag en offerkälla
på Källsisen. Det brukade
ungdomen gå och offra en
slakt, varvid de på samma
gång bräddade sina kinder
i källan för att bli av
med sina vårter. Anders
Johansson Kalset har själv
berättat hur han offrat i
källan och bräddat ~~offren~~ vårterna.
Ja så var det i våra faders tid
att då vetandet icke räckte
till fick man ha vid.